

את המסד לכיוון הרצוי. אחד המיתוסים שלנו היה שהעם היהודי הוא עם מוסרי בעל ערכים נאורים, אלא שהאמת אחרת לחלוטין ובוא נודה בה אנחנו עם אלים, כותני גזעני. ולכן הבעיה היא לא כיבי נתניהו. הבעיה היא העם שבחר וימשיך לבחור בו או בדומיו.

"אנחנו כנשים רוצות שיקשיבו לנו ולא ידרשו מאיתנו לשלוח את בני זוגנו, בנינו ובכרינו למלחמות. הנענו בארץ הזאת לאבסורד – נשים שמחות כשלבנים שלהן יש בעיה גופנית. אמהות קופצות משמחה כשמטילה בעיה רפואית שתמנע מהן שלהן להיות קרבי. יש פה עיוות בלתי נסבל, שהימים להתמודד איתו."

גפר: "כשהבנתי של הבן שלי נפצע, לא הבנתי למה אמא שלו צוהלת. היא צוהלת כי לילד היה חם ברמב"ם, במקום שהיה לו קר בלבנות."

שומרון: "הדברים לא מובנים יותר מאלהם. אנחנו בורקות כל אופציה, כולל חינוך ילדינו בהתאם. המדינה ננעה בשלום, והשלום הפך למציאות לזמן קצר, שב ונעלם. אנחנו מרגישות שכולנו הולכים אחורה במהירות הזמן ואני לא מוכנה לזה, ועל כך אני מדברת בבית עם הילדים והבעל. אני רוצה להרד גיש שזה שלב השאלות ואין לי תשובות."

לא נולד חיליים

פורן ואבירם וגפר, להן יש ילדים בצבא, אינן מערערות על השירות הצבאי שלהם. אין להן שליטה על רצונן הבנים. אושרי, שבנה עומדים להתגייס, חשה כי שלון חינוכי אבל לא יודעת לאן להוביל

בצמתיים. שומרון, ויסברגר ובידנבאום, שהן אמהות צעירות לילדים קטנים, קיי צוגיות הרבה יותר בהרשנותיהן, ומביעות בסדנאות את סירובן לשלוח את הילדים לצבא. אף אחת מהן לא מעלה על דעתה פתרונות בנינים, כמו חיפוש קשרים בצבא כדי לארגן תפקידים לא מסוכנים לילדיהן, כדי שיעבירו איכשהו את השירות. או קרבי או קץ למלחמות. ולמרות השנים הרבות עד מועד גיוסם, הן מרגי שות יומיום את הפאניקה ההולכת ומשתלטת עליהן בשאלה: מה יהיה ויסברגר: "הבן שלי בן חמש ואני מגינה עליו בכל כוחי. הוא אוטר לוי: 'אני לא רוצה למות, ואני עונה לו: 'אתה לא חייב להיות חייל. לא כולם חיליים ואתה תוכל לבחור'."

גפר: "כן. הוא יוכל להיות בחור ישרי בה."

פורן: "למה מה רע בגלי צה"ל? ויסברגר: "יש מצב של סרבנות סמויה. נשים רבות עדיין מפתרות לדבר על כך באופן גלוי."

פורן: "הסרבנות מהסוג הזה ממש מזעזעת אותי. אנשים מתוחכמים מסדרים לילדים שלהם פרופיל 46."

אבירם: "נכון. זה הכי מפריע לי. כאלה שמסדרים לבן שלהם להיות ליד הבית. איפה הנתינה לחברה?"

כירנבאום: "מה זה החברה? תלוי מי שור לט."

ויסברגר: "יש כאן בעיה. אם הילד מספיק מבוגר כדי חס וחלילה להיוורג, אז חייבים לאפשר לו לחשוב ולהחליט לאן פניו. אולי אסור לנו לנתב אותם בגלל הצרכים שלנו לכיוון אחד בלבד."

אתן יודעות בוודאי שבלבנות משרתים בעיקר חיליים בשירות סדרי, צעירים בגיל הדוידסקה. אולי אתן מוכנות יותר מדי על יכולת השיפוט שלהם?

עדינה אבירם: "אני מנסה להדביק את האחרים בבושה שלי ובפחד שלי. הבן שלי בלבנות עכשיו, ואני חושבת שהוא נאה בי רוצה שאני אעורר תנועת מחאה"

לידיאן ויסברגר: "לתת את הילד שלי לצבא? כל כך בקלות אנחנו מחנכים אותם להתגייס, ועוד לקרבי. זה ממש של הילדים שלך"

דבי בירנבאום: "לפוליטיקאים יש תמיד זמן, אבל לנו הזמן נגמר. אני רוצה להרגיש שאני יכולה להסתכל על הבן החי שלי בעיניים, ולהגיד שאני עושה הכל"

פורן: "נכון. הם בשר תותחים הכי וול בגלל האדרנלין וגילם הצעיר. למה צריך לנצל אותם ככה?"

אבירם: "צריך להפריד בין תרומה לחברה, לבין בשר תותחים. הפוליטיקאים עושים שימוש ציני בילדים שלנו."

גפר: "הם לא עושים שימוש ציני. הם שופכים את הדם של הילדים, ומכניסים אותם מתחת לארמיה כשביל הכבוד, הכי סא. פה אני לא מוכנה להיות עדינה."

אבל אתן חונכות את הילדים שלכן לחפש את השירות הקרבי.

גפר: "אני לא שלחתי את הבן שלי לחפש קרבות, הוא הושפע מאחרים. ואני רוצה לציין שרק כשהוא הפסיק להיות קרבי, אני נשברתי. דווקא אחרי שהוא יצא מאזור הסכנה אני נכנסתי למצב פרי סטרואומי. נתן דן אמר שהוא לא רוצה לשמוע ברדיו את הסייד 'כי האדם עץ השדה', כי כששמיעים את השיר, זה אומר שמחו חיליים בלבנות. וכא אביב נפן ואומר תפסיקו עם הבלבלות. לא 'אליפלט' ולא 'הרעות'. בליה של אסון המסוקים הרגשתי הרגשה אימה שרק מותם של 73 חיליים הצליח להזיז משהו. יותר מ-1,200 חיליים נהרגו בלבנות, ועכשיו, כשנהרגים שלושה, זה לא עושה לנו כלום. רק 73. ובפעם הבאה 273."

אושרי: "לי, לצערי, אין זמן לבדוק מחרש בסדנה את המיתוסים, כי הילדים שלי עומדים להתגייס. מי שהילד שלה צעיר – יכולה לעבור את התהליך הזה. לי אין זמן. אני לא יכולה לשבור לילד שלי את כל ההגנות ולשלוח אותו עידום ועריה לצבא. מצד אחד יש לי הרגשה חזקה מאוד של עקירת יצחק, ומצד שני אני לא יכולה, בגיל הצעיר, לשלוח אותו לצבא עם כל הירלמות שלי. אבא שלו עשיר, הוא יוכל לשלוח את הילד שלו ללחמה כמובן, אבל ילד בן 18 שחי כל חייו לקראת הגיוס – אני לא יודעת איך לשלוח אותו לשם."

ומה החלטת?

אושרי: "אני כבר לא יכולה להשפיע עליו, אז אני פשוט תומכת בדרך, ומקווה שהמטען המוסרי שלו יעזור לו לקבל את החלטות הנבונות. מפחידה אותי המחשבה שיהיה להם קונפליקט עם הקוד המוסרי שלי. אני נורא מקווה שיהיה להם הכוח להחליט עליו שם."

פורן: "אני לא יכולה להחליט כשביל הילדים שלי. חונכתי אותם כל החיים לעשות את הטוב ולהחליט באופן עצמאי. אני לא יכולה להגיד לו דווקא עכשיו ודי דווקא כנושא הזה של הליכה למען הכלל – 'תקבל את החלטה שלי'. חוץ מזה, יש להם מערכות יחסים עם בני גילם. אני לא יכולה להוציא אותם מהחברה שלו ולהגיד 'הוא לא הולך לצבא'. יש פה דיילמה עמוקה וקשה, ואין לי תשובה."

אחריות על כל קורבן

שומרון: "שואלים אותנו – מה אתן מציעות? אני מרגישה מאוד את העניין שרוב הנשים, גם אלו שעברו כבר את הגדר מבחינת ניתוח המיתוסים עד האחרון שבהם, מצויות עמוק עמוק בתוך קונו פליקטים חזקים, כי הרברים מורכבים ואין פתרונות אינסטנט. אנחנו מתפשטות את הדרך לשנות את סדרי החשיבה. המנהיגים צריכים להבין שצריך לעשות הכל כדי שהחיים יהיו קרושים לפחות כמו המלחמות. שיישבו ימים ולילות ויגמרו עם מנהיגים של הצד השני."

כירנבאום: "הפוליטיקאים חייבים לצאת מהחרדים האטומים. תמיד יש להם זמן, אבל לנו הזמן נגמר. אני קוראת בעי"

תון על אם שכולה טרייה ששלחה את תמונת בנה לראש הממשלה וביקשה שייסר תכל לו בעיניים, ויגיד אם הוא עושה הכל למען השלום. אני רוצה להרגיש שאני יכולה להסתכל על הבן החי שלי בעיניים, ולהגיד שאני עושה הכל כדי להוציא את עצמי ואת האחרים מהחרד האטום. אבל, לצערי, כל הזמן נהרגים חיליים, ואני מרגישה שעל כל קורבן של מלחמה יש לנו אחריות."

פורן: "צריך גם לנפץ מיתוסים לגבי השכול. אני חושבת שביום הויכוח לחללי צה"ל צריך לזכור גם את אלה שעוד יפלו. לעמוד עם תמונות מוגדלות של הילדים שלנו ולהגיד: 'אנחנו לא רוצות להיות הבאות בתור'. אולי לא ממש בשערי של בית הקברות הצבאי, אבל לא רחוק. נראה לי שכראי לסקול לבצע את הרעיון למרות שהוא בוטה, כי הוא נובע מהמקום הכי עמוק שלנו."

אבירם: "אני לא בטוחה שהרעיון הזה כל כך טוב. הוא יכול לקומם עלינו רבים מאלה שהיינו רוצות שיצטרפו. מצד שני, כבר עכשיו חלק מאיתנו עומדות עם תמונה של הילדים. יותר מזה, בצומת רמת השרון יש גבר שעומד כל יום שישי עם תמונה גדולה של בנו, ועליה כתוב 'אבות נגד עקידה'."

לקראת ערב פסח הכינה הקבוצה מיצג בצומת בית ליד. כאחת הפינות הציבו שלט גדול ולבו ועליו כתובת: "לא נשליך את בנינו ליאור המלחמות". תחתיה, בתוך סלסלה, על מצע של עשב, שוכב לו תינוק שובב ב"כייבי גרו". עשר נשים לבושות בחולצות לבנות צעדו לאט ובקצב, ככל שהמזורים איפשרו, סביב הצומת, כשהן נושאות סלסלות ובתוכן בובות פלסטיק. הרבה צעירות היו בשעה הזאת בצומת, כשבת בין בית"ר ירושלים להפיעל תל אביב.

והיו גם כמה גברים שהפגינו. גבר אחד עמד עם שאתו, ועם תינוקת אמיתית בעי גלה. הם מפרסר חנה, ובכל יום שישי הם חליף את שם הארגון ל"אנשים ואמהות למען שלום". לידם עומדת יעל: "אני מקיסריה, ויש כאן קבוצה לא קטנה שברוך כלל מפגינה בצומת נבעת אולגה. הייתי ב'נשים בשחור' ועמדת עם שלט 'לדבר עם אש"ף' עד שהחלו לדבר והפסקתי. עכשיו מתברר שצריך לחזור."

ממש על שפת הכביש עומד גבר עם שלט "כייבי תעשה שלום" ומנסף ומחייך לחולפים בצומת וגורף בעיקר התייח מיות חיוניות. כפינה הצפונית עומדת קבוצה עם כתובות בחולות על רקע צהוב: אלה חברים מקיבוץ העוגן שמכינים לעצמם שלטים ובאים בלי שום קשר לגוף כלשהו להפגין למען השלום בצומת ההר מה. לא רחוק מהם עומדות כמה נשים עם שלטים של ארגון "ארבע אמהות". היום הן במיעוט.

קבוצה של שוטרים עומדת כפינה הקרובה לכלא אשמורת. חוץ מלארגן את פעולת הרמזורים טובת הנשים, כדי שיהיה רצף להקפה שלהן את הצומת – אין הגדול בינואר '95 – ריק לגמרי. כמה זרים ישנים נותרו למעצבה אחרי האוכרה האחד רונה שהתקיימה ליד האגדרטה הקטנה המאלותרת. בשעה שלוש בדיוק נפסקת פעילות המחאה. כל 60 הנשים באות להחזיר ציוד – שלטים, יונים מפלסטיק, כרד זים – ומתעדכנות בפעולות עתידיות. בשלוש ורבע לא נותרה נפש מפגינה אחת. גם לא פיסה אחת של נייר מעוך או קצה חבל קרוע. צומת בית ליד אחרי הפגנת נשים.